

แนวทางการส่งเสริมทักษะการตัดสินใจผ่านการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา
Guidelines for enhancing decision-making skill via Social Studies
learning management

ดิชลดา เพชรเกลี้ยง¹
รณกฤต เพชรเกลี้ยง²

Didlada Phetkliang¹
Ronnakrit Phetkliang²

Received: February 10,2023 Revised: February 10,2023 Accepted: May 23,2023

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในปัจจุบัน จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจนเกิดทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทักษะการคิดถือเป็นทักษะที่ควรปลูกฝังในตัวผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะการคิดตัดสินใจที่มีส่วนช่วยแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ จะเห็นได้ว่าในบริบทของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา มีแนวทางการพัฒนาทักษะการตัดสินใจของผู้เรียนใน 2 รูปแบบ คือ การตัดสินใจแบบเป็นขั้นตอนและการตัดสินใจโดยประยุกต์ใช้หลักการ SWOT Analysis ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ควรให้ความสำคัญทั้งในแง่ของสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน บทบาทครู รวมถึงกิจกรรมการเรียนการสอน ที่จำเป็นต้องอาศัยใบบงานเป็นตัวกลางในการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นทักษะการคิดประกอบการตัดสินใจ ให้ผู้เรียนเห็นถึงกระบวนการที่เป็นลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจนจากการคิดผ่านการเขียน ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดตัดสินใจที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การฝึกทักษะการคิดประกอบการตัดสินใจในบริบทของห้องเรียนสังคมศึกษา ยังสามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, สังคมศึกษา, ทักษะการตัดสินใจ

ABSTRACT

Learning management of social studies in currently. The teaching and learning process must be adjusted to allow students to practice until they acquire the necessary learning skills in the 21st century. Thinking skills are skills that should be instilled in students. Especially, developing decision-making skill in classroom is of importance in order that a learner is able to make a decision when solving a problem. In the context of management of social studies learning, there are two approaches in enhancing learners' decision-making skills: decision-making process and decision-making based on SWOT analysis. such learning management guidelines should emphasis on the classroom environment, teacher roles and learning activities. By enhancing learners' skills, learners participate in a classroom activity in which classroom worksheets are deployed by participating in a classroom activity, it is hoped that learners realize the importance of critical decision-making process. The activity aims to improve learners' decision-making process. Decision-making skills practice in the context of a social studies classroom. It can be used as a guideline for adapting and applying to solve problems from various situations in daily life effectively.

¹² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Faculty of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

¹ Corresponding author Email: phetkliangdildada@gmail.com

Keywords: Learning Management, Social Studies, Decision-making Skill

บทนำ

เป้าหมายการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มุ่งสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งสร้างโอกาสให้คนไทยคิดเป็น ทำเป็น และมีเหตุผลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาถือเป็นรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำเอาความรู้ความเข้าใจนั้น ไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญของรายวิชาสังคมศึกษาโดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการแก้ปัญหาที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในการสร้างพลเมืองดีของประเทศอันเป็นรากฐานของพลโลกต่อไป (กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จะเห็นได้ว่าการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต จำเป็นต้องปลูกฝังผู้เรียนให้มีทักษะสำคัญในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะการคิดประกอบการตัดสินใจ ที่มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและปรับแปลงข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ (มัทธา ธรรมบุศย์, 2545) ฉะนั้น การคิดจึงมีความสำคัญมากในการเป็นพื้นฐานสำหรับการเลือกและตัดสินใจ เพื่อให้ได้กระทำในสิ่งที่ดี ถูกต้อง หรือเหมาะสมสำหรับแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ ซึ่งการฝึกกระบวนการคิดอย่างมีระบบแบบแผนที่ชัดเจน ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพในการตัดสินใจ แต่ปัจจุบันพบว่าคุณภาพการศึกษาไทยมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของอีกหลายประเทศในระดับเดียวกัน โดยปัญหาหลักของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะในบริบทของสังคมศึกษา คือครูผู้สอนไม่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนที่มีความสามารถในการรับรู้แตกต่างกัน ส่งผลให้นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ขาดการปลูกฝังลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การใฝ่รู้ใฝ่เรียน การคิดวิเคราะห์ รวมถึงใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

จากปัญหาข้างต้นจึงสะท้อนว่า การตัดสินใจกับวิชาสังคมศึกษามีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน เพราะทักษะการตัดสินใจถือเป็นหนึ่งในทักษะพื้นฐานจำเป็นของพลเมืองในสังคมที่ควรมี เพื่อรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญในโลกยุคปัจจุบัน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาจึงจำเป็นต้องเน้นวิธีการเรียนรู้ที่จะช่วยสร้างเสริมเติมเต็มประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด อีกทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

สภาพปัญหาของการพัฒนาทักษะการตัดสินใจในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

ในชีวิตประจำวัน คนเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงการตัดสินใจได้ ดังที่ วิฑูรย์ ต้นศิริคงคล (2542) กล่าวว่า ผลการตัดสินใจที่เห็นว่าดีหรือเหมาะสม อาจเพราะเหตุบังเอิญหรือใช้การเดาสุ่ม หรือลองผิดลองถูก แต่เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ที่ซับซ้อนขึ้น กล่าวคือ มีทางเลือกมากขึ้น อีกทั้งมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น เช่น นักเรียนจะเลือกเรียนต่อที่ไหนหรือในสาขาอะไร ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการตัดสินใจที่มีเหตุผล จะเห็นได้ว่าการตัดสินใจที่ดีนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าเราตัดสินใจอะไร แต่ขึ้นอยู่กับว่าเราตัดสินใจอย่างไร โดยวิธีที่มีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ คือ การเรียนรู้ที่จะใช้กระบวนการการตัดสินใจที่มีเหตุผล ซึ่งสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ของการเรียนการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันนั้น พบว่ามี 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก ครูจะไม่เน้นฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการตัดสินใจ หรืออีกนัยคือครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะที่เป็นการสื่อสารทางเดียว ซึ่งครูเป็นศูนย์กลางแต่นักเรียนไม่ค่อยมีบทบาท ส่วนใหญ่นิยมใช้วิธีสอนแบบบรรยายและมักยึดเนื้อหาวิชาตามหนังสือเรียนเป็นหลัก โดยไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้สงสัยหรือนำหนักเด็กได้คิดตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร

ลักษณะที่สอง เป็นไปในลักษณะที่ครูไม่สนใจหรือให้ความสำคัญกับกระบวนการและขั้นตอน กล่าวคือแค่สั่งให้นักเรียนตัดสินใจ โดยครูรอเฉพาะคำตอบ เช่น หากให้พิจารณาประเด็นปัญหาครูส่วนใหญ่ก็จะนิยมให้ผู้เรียนระบุถึงปัญหาแล้วก็มีมือปฏิบัติ หรือพูดง่าย ๆ คือ จากขั้นตอนแรกก็ไต่กระโดดข้ามไปขั้นตอนสุดท้าย แต่ในหลักความเป็นจริง การตัดสินใจที่ดีนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลของการตัดสินใจ แต่สิ่งที่ควรเน้นและให้ความสำคัญคือในเรื่องของกระบวนการ เพราะการตัดสินใจไม่ใช่แค่

การโยนหัวโยนก้อยแต่จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่มีขั้นตอนแบบแผน เพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้คิดและใช้เหตุผลในการพิจารณาปัญหา

อีกประเด็นพบว่า ส่วนใหญ่ปัญหาเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้เรียนจะมีลักษณะใน 3 รูปแบบ แบบแรกคือผู้เรียนจะไม่ตัดสินใจเลยเพราะเขากลัวว่าจะเกิดความผิดพลาด ถัดมาจะเป็นไปในลักษณะของการตัดสินใจแบบรวดเร็ว โดยในกรณีนี้ผู้เรียนจะไม่คิดถึงผลลัพธ์ที่ตามมา ซึ่งอาจพลาดโอกาสพิจารณาทางเลือกอื่น ๆ ที่มีอยู่ และสุดท้ายจะเป็นการตัดสินใจแบบรอบคอบ โดยบางครั้งก็อาจต้องการคำแนะนำจากผู้สอนว่าเขาควรเลือกตัดสินใจไปในรูปแบบหรือทิศทางไหนดี ฉะนั้น การใช้คำถามหรือประเด็นปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนประเมินแล้วเลือกทางเลือก ถือว่าเป็นแนวทางที่มีส่วนช่วยกระตุ้นทักษะการตัดสินใจของผู้เรียนได้ดีที่สุด เสมือนเขาจะได้อธิบายเปรียบเทียบและใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเลือกแนวทางที่หลากหลาย

จากสภาพปัญหาของการพัฒนาทักษะการตัดสินใจข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ครูสังคมศึกษาไม่ได้สอนการตัดสินใจในรูปแบบที่เป็นขั้นตอน ซึ่งจะเน้นแค่การเปิดอภิปรายกลางอากาศ โดยไม่มีใบงานเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะการตัดสินใจให้ผู้เรียนได้คิดและลงมือทำ ฉะนั้น การส่งเสริมทักษะ การตัดสินใจให้เกิดแก่ตัวผู้เรียน จึงจำเป็นต้องเน้นให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะการคิดผ่านการเขียนในรูปแบบใบงาน ที่มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตัดสินใจที่เป็นลำดับขั้น อีกทั้งเสริมสร้างให้การเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความแตกต่างของทักษะการตัดสินใจกับทักษะการแก้ปัญหา

ทักษะการแก้ปัญหา ถือเป็นหนึ่งในทักษะที่มีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน โดยมักประยุกต์ใช้และพัฒนาควบคู่ไปพร้อม ๆ กับทักษะทางด้านความคิด ทั้งการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงระบบ การคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะทักษะการคิดตัดสินใจ ซึ่งในบริบททางการศึกษานั้น มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจปัญหา คิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบขั้นตอน และนำไปสู่แนวทางในการเลือกตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยการตัดสินใจ (decision-making) คือการค้นหาทางเลือก และเลือกทางเลือกหรือแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ฉะนั้น การตัดสินใจจึงมีลักษณะที่เป็นกระบวนการ (process) นั้นหมายความว่า การตัดสินใจต้องผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ และพิจารณาไตร่ตรอง ถึงจะตัดสินใจเลือก โดยทั่วไปมักมองว่า การตัดสินใจถือเป็นทักษะที่ไม่มีขั้นตอนหรือกระบวนการอะไรที่ย่างยาก กล่าวคือ คิดแล้วทำเลย ซึ่งในทางปฏิบัติจริงนั้น การคิดยังต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูล (search) การออกแบบ (design) รวมถึงการเลือก (choice) เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุดในบริบทหรือสถานการณ์ต่าง ๆ (Loomba, 1978, p. 100-103) อ้างถึงใน กุลชลี ไชยน์นตา (2539, น. 130)

ส่วนการแก้ปัญหา (problem solving) คือการใช้ประสบการณ์ที่ค้นพบด้วยตนเอง จากการสังเกต การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการใช้วิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) โดยวิธีการแก้ปัญหาของแต่ละบุคคลนั้น จะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความรู้ และทักษะที่ได้ฝึกฝน ซึ่งการแก้ปัญหามักใช้กระบวนการและเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งบางปัญหาสามารถแก้ไขได้ในทันที แต่บางปัญหาอาจต้องใช้เวลาในการหาคำตอบ ฉะนั้น การฝึกกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ จึงเป็นวิธีการที่ช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งแนวทางการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยส่วนใหญ่มักจำแนกออกเป็นขั้นตอน (O' Donohue & Krasner, 1995) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจในปัญหา ซึ่งเป็นการรับรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้น และในการแก้ปัญหานั้นควรครุ่นคิดกับเวลาที่เสียไป

ขั้นที่ 2 การนิยามปัญหา เป็นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น และทำความเข้าใจในปัญหานั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร ตลอดจนกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาต่อไป

ขั้นที่ 3 การนำไปสู่ทางเลือกต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา ขั้นนี้เป็นการลำดับวิธีการแก้ปัญหาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อาจเป็นการมองหาคำแนะนำเกี่ยวกับความคิดเห็นจากบุคคลต่าง ๆ

ขั้นที่ 4 การตัดสินใจ เป็นการเปรียบเทียบและตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด ในบริบทหรือสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 5 การตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนการนำวิธีการแก้ปัญหาที่ตัดสินใจเลือกแล้วไปใช้ และพิจารณาถึงระดับของประสิทธิผลจากวิธีการแก้ปัญหานั้น ๆ

จะเห็นได้ว่า การตัดสินใจและการแก้ปัญหามีลักษณะที่เป็นขั้นตอนแบบแผนชัดเจน ซึ่งสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันนี้ ผู้เรียนส่วนใหญ่มักขาดทักษะในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ เนื่องจาก ไม่ค่อยได้เผชิญกับ

ปัญหาหรือฝึกคิดตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยเฉพาะในกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ความสำคัญกับผลลัพธ์มากกว่ากระบวนการ กล่าวคือ หากให้พิจารณาประเด็นปัญหา ครูส่วนใหญ่จะนิยมให้ผู้เรียนระบุถึงปัญหาแล้วลงมือปฏิบัติ หรือพูดง่าย ๆ คือ จากขั้นตอนแรกก็ได้กระโดดข้ามไปขั้นตอนสุดท้าย จึงส่งผลสืบเนื่องให้ผู้เรียนขาดความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งไม่สามารถคิดหรือตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในบริบทของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา จึงควรเปิดโอกาสหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะการตัดสินใจ เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาผ่านการสร้างสถานการณ์สมมติในกิจกรรมต่าง ๆ

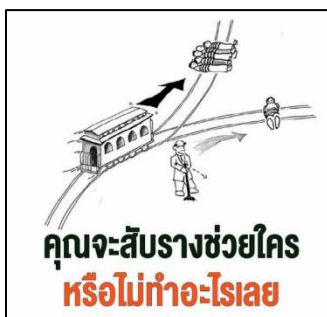
ฉะนั้น หากพิจารณาโดยหลักการแล้ว การตัดสินใจถือเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหา เพราะจะเห็นได้ว่า ขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการแก้ปัญหา เพียงแต่หลักการเหล่านี้จะไม่ยมนำมาใช้กับการตัดสินใจปัญหาพื้นฐานทั่วไป เช่น หากเลือกรับประทานอาหารโดยการประเมินแคลอรีที่เกิดขึ้นระหว่างข้ามมันไก่กับเย็นตาโฟ หรือการเปรียบเทียบปริมาณน้ำในแต่ละแก้ว ดังปรากฏในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบน้ำในแต่ละแก้ว

ที่มา: one31Thailand. (2564). น้ำในแก้วไหนเยอะที่สุด

จากภาพข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า บางครั้งการตัดสินใจไม่ได้เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาเสมอไป แต่อย่างไรก็ตาม ยังจำเป็นต้องอาศัยขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจเข้ามาเกี่ยวข้อง หรืออีกนัยคือเรื่องที่จะตัดสินใจนั้น อาจเป็นปัญหาหรือไม่ก็ได้ และนอกจากนี้ อาจใช้การตัดสินใจในการแก้ปัญหาก็ได้เช่นเดียวกัน ดังปรากฏในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การสับรางรถไฟ

ที่มา: ThaiPBS. (2564). The trolley problem

จึงสรุปได้ว่า ขั้นตอนการตัดสินใจอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาก็ได้ เพราะคนเราจะตัดสินใจเมื่อต้องเลือก ซึ่งสิ่งที่เลือกนั้นอาจนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือไม่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาก็ได้เช่นกัน ฉะนั้นแนวทางการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจในบริบทของห้องเรียนสังคมศึกษา จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ในการช่วยเสริมสร้างทักษะดังกล่าวให้เกิดแก่ตัวผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจ

การตัดสินใจเป็นการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง จากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างรอบคอบว่าเป็นแนวทางที่มีส่วนช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ซึ่งการตัดสินใจมีกระบวนการที่เป็นระบบแบบแผนชัดเจน ทั้งในรูปแบบที่เป็นลำดับขั้นตอน รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ในลักษณะของ SWOT Analysis ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวทางการพัฒนาทักษะการตัดสินใจแบบเป็นขั้นตอน ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้และฝึกฝนให้รู้จักตัดสินใจอย่างเป็นขั้นตอนบนฐานข้อมูลที่เป็นจริงและชัดเจน ซึ่งช่วยให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยได้สรุปจากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งสามารถจัดกลุ่มแนวคิดที่มีองค์ประกอบคล้ายคลึงรวมกันได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ 1) กลุ่มแนวคิดที่เน้นวิเคราะห์ถึงขั้นการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด 2) กลุ่มแนวคิดที่เน้นวิเคราะห์ถึงขั้นการปฏิบัติตามการตัดสินใจ และ 3) กลุ่มแนวคิดที่เน้นวิเคราะห์ถึงขั้นการประเมินผลการตัดสินใจ โดยทั้ง 3 กลุ่ม มีจุดร่วมขององค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการตัดสินใจ (จิรัฎฐ์ ธิปัญญา และชัยรัตน์ โดศิลา, 2563, น. 79-80) ดังนี้

1. เมื่อสังเกตเห็นหรือเผชิญกับปัญหา ต้องทำความเข้าใจกับปัญหาและกำหนดขอบเขตของปัญหา ตลอดจนกำหนดเป้าหมายของเรื่องที่จะต้องทำการตัดสินใจให้ชัดเจน
2. กำหนดหรือสร้างทางเลือก โดยพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการที่จะนำไปปฏิบัติ
3. ประเมินทางเลือก โดยพิจารณาถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาทั้งที่เป็นผลดีและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาของแต่ละทางเลือก
4. รวบรวมคุณค่าหรือจัดอันดับทางเลือก โดยพิจารณาความสำคัญของผลที่ก่อประโยชน์ต่อผู้ตัดสินใจ และจัดลำดับความสำคัญของผลที่ก่อประโยชน์จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด
5. ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้ตัดสินใจ
6. ปฏิบัติตามการตัดสินใจ โดยปฏิบัติตามทางเลือกที่ได้ตัดสินใจเลือก
7. ประเมินผลการตัดสินใจ ทั้งทางเลือกและผลที่ได้รับ

เมื่อนำจุดเด่นในแต่ละแนวคิดของทั้ง 3 กลุ่มมาสังเคราะห์รวมกัน ทำให้ได้กระบวนการตัดสินใจที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจของผู้เรียน ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนที่สามารถอธิบายได้ ดังนี้

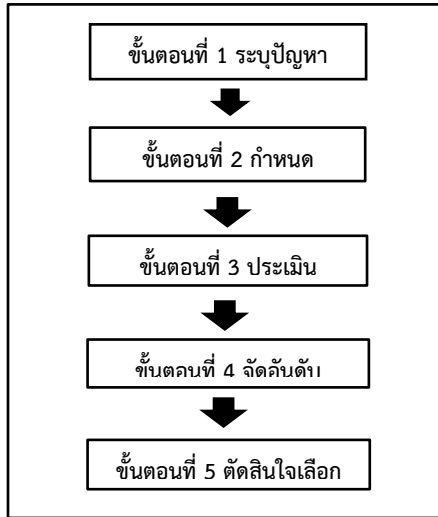
ขั้นตอนที่ 1 ระบุปัญหา คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการณ์ เหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่ปรากฏให้ชัดเจนว่า อะไรคือประเด็นหรือเรื่องที่ต้องทำการตัดสินใจ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการระบุปัญหาได้ถูกต้องหรือไม่ ย่อมมีผลต่อการดำเนินการในขั้นต่อ ๆ ไปของกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตัดสินใจด้วยเช่นเดียวกัน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดทางเลือก คือ การระบุถึงวิธีการหรือแนวทางที่หลากหลาย ซึ่งมีความเป็นไปได้จริงสำหรับนำไปปฏิบัติในสถานการณ์ที่ปรากฏขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินทางเลือก คือ เมื่อได้ทำการพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ ขึ้น จำเป็นต้องนำเอาข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกมาเปรียบเทียบและพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

ขั้นตอนที่ 4 จัดอันดับทางเลือก คือ การแสดงอันดับความสำคัญของทางเลือกที่กำหนดโดยพิจารณาทางเลือกที่ดีและเหมาะสมที่สุด โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้จริงที่จะนำไปปฏิบัติในสถานการณ์ที่ปรากฏ

ขั้นตอนที่ 5 ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด คือ เมื่อผู้เรียนได้ทำการวิเคราะห์และประเมินทางเลือกต่าง ๆ แล้ว ควรเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเดียว ซึ่งทางเลือกที่ดีที่สุด ควรมิผลเสียต่อเนื่องในภายหลังก่อนที่สุด และให้ผลประโยชน์มากที่สุด แต่บางครั้งอาจตัดสินใจเลือกทางเลือกแบบประนีประนอม โดยพิจารณาองค์ประกอบที่ดีที่สุดของแต่ละทางเลือกนำมาผสมผสานกัน

ภาพที่ 3 กระบวนการตัดสินใจแบบเป็นขั้นตอน

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจดังกล่าว จึงสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการตัดสินใจของผู้เรียนสังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย ไม่มีความซับซ้อน อีกทั้งครอบคลุมเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการในการตัดสินใจ ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับบริบทของการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

แนวทางการพัฒนาทักษะการตัดสินใจแบบ SWOT Analysis การวิเคราะห์ SWOT Analysis ในบริบทสถานศึกษา ถือเป็นรูปแบบการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ ให้ครูสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม สำหรับนำไปประยุกต์เพื่อพัฒนาทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดตัดสินใจในการเรียนการสอนสังคมศึกษาให้กับผู้เรียนได้

SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่า Strengths, Weakness, Opportunities and Threats โดยแต่ละคำมีความหมาย ดังนี้ Strengths คือจุดแข็ง หมายถึงความสามารถและสถานการณ์ภายในที่เป็นบวก ซึ่งนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการคิดตัดสินใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ตรงข้ามกับ Weakness หรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นสถานการณ์ภายในที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ส่วน Opportunities คือโอกาส ซึ่งเป็นปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การตัดสินใจเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการทำงาน สุดท้าย Threats คือ อุปสรรค เป็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการดำเนินงาน ให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2560, น. 1-2)

สำหรับตัวแบบและวิธีการของ SWOT Analysis นั้นค่อนข้างตรงไปตรงมาไม่ซับซ้อน ซึ่งความเรียบง่ายในการใช้ชีวิตวิเคราะห์นี้เอง ที่ทำให้ SWOT Analysis กลายเป็นเครื่องมือที่มีการนำไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์กันอย่างแพร่หลาย อีกทั้ง SWOT Analysis ยังเป็นแนวคิดที่เอื้อประโยชน์ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างต่อเนื่อง ในลักษณะสร้างสรรค์ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การตัดสินใจแบบ SWOT Analysis

สภาพแวดล้อมภายใน	Strength (S) จุดแข็ง ข้อดี	Weakness (W) จุดอ่อน ข้อเสียเปรียบ
สภาพแวดล้อมภายนอก	Opportunity (O) โอกาสและสิ่งเกื้อกูล ที่จะดำเนินกิจกรรม	Threats (T) อุปสรรคที่จะทำให้ ดำเนินกิจกรรมไม่สำเร็จ

จะเห็นได้ว่า SWOT Analysis เป็นกลยุทธ์ที่มีความสัมพันธ์และครอบคลุมปัจจัยต่าง ๆ ทั้งมีการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายขึ้นมา ส่งผลทำให้เกิดความเข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ ทำงานได้อย่างตรงจุด โดยที่จุดแข็งเป็นความสามารถที่จะต้องใช้เพื่อใช้บรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อนเป็นลักษณะที่ต้องแก้ไข และสำหรับโอกาสเป็นสถานการณ์ซึ่งมีศักยภาพ (ข้อได้เปรียบ) ที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมาย ส่วนอุปสรรคเป็นปัญหาวิกฤตที่ต้อง กำหนดกลยุทธ์เพื่อเอาชนะ ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT Analysis ให้ครอบคลุม จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ทั้งปัจจัยภายในและ ปัจจัยภายนอก

กล่าวโดยสรุป SWOT Analysis เป็นแนวคิดที่มีกระบวนการใช้ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาใช้ในการ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน รวมถึงพิจารณาโอกาสและข้อจำกัดของปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ อีกทั้งเป็นรูปแบบที่ จำเป็นต้องใช้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งเน้นให้เกิดการอภิปรายโต้แย้งเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน จึงเอื้อประโยชน์ ต่อผู้เรียนให้สามารถใช้เหตุผลในการคิดและตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หากเปรียบเทียบให้เห็นถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างของแนวทางการพัฒนาทักษะการตัดสินใจแบบ เป็นขั้นตอน รวมถึงแนวทางการพัฒนาทักษะการตัดสินใจแบบ SWOT Analysis ข้างต้น พบว่าทั้ง 2 รูปแบบ มีขั้นตอนของ กระบวนการตัดสินใจที่คล้ายคลึงกัน แต่ทั้งนี้กระบวนการพัฒนาทักษะการตัดสินใจแบบ SWOT Analysis มีลักษณะที่ ครอบคลุมมากกว่า เนื่องจากมีหลักที่ชัดเจนในตาราง 4 ช่อง และใน 4 ช่องดังกล่าว มีการพิจารณาโอกาสกับอุปสรรคเข้า มาด้วย ซึ่งต่างจากกระบวนการพัฒนาทักษะการตัดสินใจแบบเป็นขั้นตอนที่ไม่มีกรอบการพิจารณาที่ตายตัว ฉะนั้นจึงขึ้นอยู่กับ ความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคลว่าจะมีวิธีการพิจารณาปัญหาอย่างไร

การจัดการชั้นเรียนสังคมศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการตัดสินใจ

การบริหารจัดการชั้นเรียนและการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งการบริหารจัดการ ชั้นเรียนไม่ใช่จุดหมายปลายทาง (สันติ บุญภิรมย์, 2557, น. 42) แต่นับเป็นส่วนสำคัญของปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมทักษะการ ตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้เรียน โดยการจัดการชั้นเรียนที่เอื้อต่อ การพัฒนาทักษะการตัดสินใจ จำเป็นต้องให้ ความสำคัญในทุกด้าน ทั้งในแง่ของสภาพแวดล้อมของบรรยากาศทางสังคมภายในห้องเรียน ลักษณะใบงาน และกิจกรรม กระตุ้นการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงบทบาทครูที่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ (Teacher as Coach and Guide) ไม่ใช่ เป็นเพียงแค่ผู้สอนที่เน้นบรรยายในเนื้อหาตำราเป็นหลัก เนื่องจากการไปถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้ที่แท้จริงนั้น ผู้เรียนแต่ละคนต้องการการชี้แนะแนวทาง การช่วยเหลือหรือสนับสนุนที่แตกต่างกันออกไป ครูจึงต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้แสดงออกทางความคิดอย่างอิสระ ไม่ตีกรอบความคิดหรือปิดกั้นทางความคิดของผู้เรียน ซึ่งเน้นใช้เทคนิคและวิธีการสอน ที่ช่วยกระตุ้นหรือดึงดูดความสนใจ รวมถึงแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควร ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมกลุ่มที่เน้นให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดประกอบการตัดสินใจ เนื่องจากรูปแบบการสอนใน ลักษณะดังกล่าว มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกใคร่เรียนรู้หรือกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ซึ่งนักเรียนทุกคนมีโอกาสร่วม ในการตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ฉะนั้น การออกแบบใบงานจึงควรแยกขั้นตอนให้ผู้เรียนเห็นถึง กระบวนการได้อย่างชัดเจน ซึ่งการคิดผ่านการเขียนนี้เอง ที่จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดที่เป็นระบบมากขึ้น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกพัฒนาทักษะด้านการตัดสินใจของผู้เรียนให้เห็นได้ชัดอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับตัวอย่างการพัฒนาทักษะการตัดสินใจในกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษา อย่างในสาระ ภูมิศาสตร์ อาจให้วิเคราะห์ข้อดีข้อจำกัดของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น เช่น “นักเรียนจะมีวิธีการตัดสินใจอย่างไร ระหว่างการสร้างบ้านที่อยู่บริเวณใกล้แม่น้ำหรือใกล้ภูเขา” หรือในสาระเศรษฐศาสตร์ อาจตั้งประเด็นคำถามว่า “หาก ครอบครัวของนักเรียนพักอาศัยอยู่ใกล้กับชายฝั่งทะเล นักเรียนจะเลือกประกอบอาชีพอะไร” ซึ่งใบงานหรือสถานการณ์ ดังกล่าว สะท้อนว่าในกระบวนการตัดสินใจจำเป็นต้องพิจารณาจากข้อมูลที่วิเคราะห์ไว้ในข้อดี/ข้อจำกัด และจะบรรเทา ข้อจำกัดนั้น ๆ ได้อย่างไรบ้าง จึงจะนับได้ว่าเป็นการตัดสินใจที่ดีและมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

ทักษะการตัดสินใจ ถือเป็นความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อเลือกแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมอย่าง เป็นไปตามลำดับขั้นตอน โดยแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจ มีกระบวนการที่เป็นระบบ แบบแผนชัดเจน ทั้งในรูปแบบที่เป็นลำดับขั้นตอน ที่เริ่มจากการระบุปัญหา กำหนดทางเลือก ประเมินทางเลือก จัดอันดับ ทางเลือก จากนั้นถึงจะตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญ ในลักษณะของ SWOT Analysis ที่มี การระบุจุดแข็ง จุดอ่อน รวมถึงพิจารณาโอกาสและอุปสรรค ของปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งแนวทางการพัฒนาทักษะการ ตัดสินใจทั้ง 2 รูปแบบ มีขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจที่คล้ายคลึงกัน แต่ทั้งนี้กระบวนการพัฒนาทักษะการตัดสินใจแบบ

SWOT Analysis มีลักษณะที่ครอบคลุมมากกว่า เนื่องจากมีหลักการพิจารณาโอกาสกับอุปสรรคเข้ามาด้วย ซึ่งต่างจากกระบวนการพัฒนาทักษะการตัดสินใจแบบเป็นขั้นตอนที่ไม่มีกรอบการพิจารณาที่ตายตัว ฉะนั้น จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคลว่าจะมีวิธีการพิจารณาปัญหาอย่างไร

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญทั้งในแง่ของสภาพแวดล้อมของบรรยากาศทางสังคมภายในห้องเรียน บทบาทครู รวมถึงการออกแบบลักษณะใบงาน และกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการฝึกทักษะการคิดประกอบการตัดสินใจในบริบทห้องเรียนสังคมศึกษา สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ เนื่องจากผู้เรียนต้องเผชิญกับการคิดตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา ทั้งในระดับปัญหาทั่วไปที่ไม่ซับซ้อน ไปจนถึงระดับปัญหาที่ต้องวิเคราะห์เชิงรูปธรรม ซึ่งในประเด็นหลังจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการคิดตัดสินใจที่เป็นลำดับขั้นอย่างชัดเจน ผ่านกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้จากกรณีศึกษาหรือสถานการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละทางเลือก ซึ่งมีส่วนช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กุลชลี ไชยันทา. (2539). *กระบวนการตัดสินใจ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประยูรวงศ์.
- จิรภัทร์ ธิปัญญา และชัยรัตน์ โตศิลา. (2563). *ผลการใช้กิจกรรมแนวตามกลวิธีเมตาคognitionขึ้นเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง และทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- มันตรา ธรรมบุศย์. (2545). การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยใช้ PBL (Problem-Based Learning). *วารสารวิชาการ*, 5(2), 11-17.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2560). *หลักการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)*. สืบค้นจาก <https://www.stou.ac.th/Offices/rdec/headquarter/uploadSWOT.pdf>.
- วิฑูรย์ ต้นศิริมงคล. (2542). *AHP: กระบวนการตัดสินใจที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในโลก*. กรุงเทพฯ : กราฟฟิค แอนด์ ปริ้นติง เซ็นเตอร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *รายงานการเสวนาทางวิชาการ มิติใหม่ของการประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2550). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ แบบกระบวนการแก้ปัญหา*. กรุงเทพฯ : ชุมชนุสทรณการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สันติ บุญภิรมย์. (2557). *การบริหารจัดการในห้องเรียน = Classroom Management*. กรุงเทพฯ : ทริปเปิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- O' Donohue, W., & Krasner, L. (1995). *Problem Solving Skill. Handbook of Psychological Skills Training: Clinical Techniques and Applications*. Boston : Allyn Bacon.
- One31Thailand. (2565, 29 มกราคม). *น้ำในแก้วไหนเยอะที่สุด*. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/one31Thailand/photos/a.120621398095486/2280442895446648/?type=3&locale=th_TH
- ThaiPBS. (2565, 1 กุมภาพันธ์). *The trolley problem*. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/ThaiPBS/photos/a.348532055084/10165232859175085/>